

Irány a másik homokozó (Lukács József portré)

Készült: 2012. szeptember 28. péntek, 08:41 Jávorszky Béla Szilárd – Népszabadság

Elektronikai mérnök, üzletember, zenész, népzene gyűjtő, nem utolsósorban mecénás. Készülékeit százezrek használják, arcát mégis kevesen ismerik, nevét alig hallották. Lukács József nagy ívben kerüli a nyilvánosságot, két kézen megszámolható, hányszor hajlott kamera vagy diktafon mögé állni. Az a típus, aki sokkalta szívesebben hat, alkot és ábrándozik, minthogy nyilatkozik róla. Meséljenek inkább a produktumok, az elmúlt harminc évben indított vállalkozások. A HomeLab, a 77 Elektronika, a Dension vagy a Prodosoft, melyek mindegyike magasan jegyzett a honi elektronikai iparban. Meg persze az általa alapított és finanszírozott Fonó Budai Zeneház, mely az elmúlt tizenhét esztendőben mégiscsak a médián túli rétegenek egyik legfontosabb budapesti menedéke volt.

Fotó: Teknős Miklós

Se a zene szeretetét, se a műszaki vénát nem a családból hozta - magyar-történelem szakos tanárok gyermekeként, mondhatni polgáris milióban cseperedett fel egy kelenföldi panellakásban. Kora tinédzserként viszont már a maga barkácsolta távirányítóval indította el szalagos Tesla-magnóját, amelynek mikrofonját befőttes gumival fixálta a Szokol rádió elé, és vett fel rá mindent, ami megtetszett neki akkoriban. Szonikus eszmélését mégis a

gimis osztálytársaktól számítja, akikkel együtt mélyedt el a Led Zeppelinben és Frank Zappában, és az ifiparkos buliktól, ahol egyfelől kemény rockra (Piramis, P. Mobil, Beatrice) bólogatott, másrészt görög népzeneire (Sirtos) csajozott.

A tantárgyak közül mindenekelőtt a fizika izgatta, olyannyira, hogy harmadikos gimnazistaként megnyerte az Eötvös-versenyt, így attól kezdve bármelyik egyetem tárt karokkal várta. Mivel az elektronikát hobbiként tizenhárom éves kora óta művelte, a legkézenfekvőbb útvonalnak a műszaki egyetem tűnt. Szaktanára mégis a fizikusi pályát javasolta. Mondván, azt a tudást, amit a vaskalapos BME-n a fejébe tömnek, gyorsan avul, ötévente úgymint újra kell tanulni. Az ELTE TTK-n viszont stabil, hosszú távra érvényes világlátást kap. Olyan szilárd tudományos és szellemi alapokat, amelyre később bátran bármit ráépíthet.

Az egyetemen szerencsére tolerálták nem odaillő érdeklődését. A végén még diplomát is kapott. Pedig az utolsó években órákra keveset járt, sokkal inkább saját vállalkozására és számítástechnikai fejlesztéseire koncentrált. 1982-ben, másodévesen élt a frissen adódott gazdasági lehetőséggel, önálló gmk-t alapított, mellyel rövid időn belül a magyar számítástechnika hőskorának egyik pionírja lett.

A korabeli Apple- és Sinclair-modellekre reagáló, mára legendássá nemesedett HomeLab komputere 1980-ban tulajdonképpen egy utópisztikusnak tűnő fogadás eredményeként született meg: leendő (amúgy jogászhallgató) felesége megígérte, ha barátja épít neki saját számítógépet, ő megtanul rajta programozni. A gép karácsonyra meglett, a barátnő mégsem programozott. Viszont ennek tapasztalataiból elkészült a HomeLab II, ami Lukács életében radikális fordulatot hozott.

Az anyagihiányos szocialista gazdaságban a HomeLab valójában egyetlen nyomtatott áramkört jelentett, amit egy rákospalotai családi ház hátsó udvarán gyártott neki fusiban egyik ismerőse. Persze combos hibaszázalékkal. Lukács évekig járt az Eötvös klubba, ahol keddenként 6-tól 10-ig osztotta a tanácsokat, mérte ki a behozott áramkörök hibás pontjait, élesztgette az ő alaplapjára húzott, egyébként teljesen egyedi megjelenésű számítógépeket. Meg égette bele a memóriába az Endre öccse által írt Basic programot. Hogy aztán a többi alkatrészt mindenki onnan szerezze be (lopja össze) hozzá, amelyik hazai híradástechnikai gyárból csak tudta. Vagy amellyel esetleg nyugaton élő rokonai segítették ki.

A HomeLabokból becslések szerint mintegy 1500 példány készülhetett, a magyar számítástechnika hőskorában egész generáció nőtt fel ezeken. Mégsem hozott kellő átütő sikert. Ezért Lukács 1986-ban 77 Elektronika néven új céget hozott létre, a kor gazdasági lehetőségeinek megfelelő kiszövetkezeti formában. Ekkoriban mutatták be Demján Sándornak, aki kellő fantáziát látott az együttműködésben, sőt anyagilag is beszállt a vállalkozásba. Úgy tervezték, a Skála ötletei alapján Lukácsék mindenfélét fejlesztenek, azok eredményeit más Skála-érdekeltségek legyártják, a terméket az áruházak eladják,

amiből újabb fejlesztéseket lehet finanszírozni. Aztán újra indul a kör. A jól hangzó elképzelésből végül semmi sem lett. Demján pár hónappal később átlépett a bankszektorra, a 77 Elektronika fejlesztéseire pedig a Skála új vezetői nem tartottak igényt. Ezért saját lábra kellett állni, keresni a profilt. Többek között készítettek csirkekellető-vezérlőt, próbálkoztak távközlési berendezésekkel, végül a vércukormérő készülékük lett az, amit a piac visszaigazolt.

Lukács életébe közben beütött a dél-amerikai zene. Müncheni üzleti útjainak egyikén botlott bele az utcán fújó ecuadori és perui zenészekbe, megtetszett neki a pánsípokból áradó friss, optimista levegő, onnantól kereste az ilyen jellegű lemezeket. Idővel rálelt a magyar Los Andinosra, és attól kezdve rendszeresen lejárt a józsefvárosi klubba. 1992-ben azonban annak vezetője összekülönbözött a zenészeivel, vitte magával a teljes hangszerparkot és a nevet, a muzsikások meg ott maradtak, ahol a part szakadt. Lukács épp magánéleti válságba sodródott, s úgy vélte, a legjobb, ha az Andok csúcsaira megy meditálni. Hazafelé pedig hozta magával a szükséges hangszereket. Így született meg a Los Gringos, amelynek nemcsak menedzsere, de dobosa is lett. S amellyel addig-addig járták az országot, zenéltek és árulták a saját kiadású kazettákat, míg összegyűlt annyi pénz, hogy 1995-ben együtt kimehessenek Peruba és Bolíviába. Ahol aztán be kellett látnia, sosem fog úgy muzsikálni, ahogy egy bolíviai földműves.

Lukács számára a vércukormérő készülékkel és más orvosi műszerrel szárnyaló 77 Elektronika tette lehetővé, hogy 1995-ben Kelenföldön, a cége szomszédságában egy lepusztult gyártelepen megalapítsa a Fonót. Nem elsősorban műfajokban és/vagy kategóriákban gondolkodott: a non-profit szellemű kulturális központ profilját az indulásnál akusztikus zeneként határozta meg. Amibe az általa kedvelt latin-amerikai népzene éppúgy belefért, mint a kísérleti vagy etnikus alapú jazz. Meg persze a magyar népzene. Még ha akkoriban az utóbbira nem is esett akkora hangsúly. Merthogy a Fonó nyitásakor, miként ő fogalmazta, még nem volt azzal azonos hullámhosszon. A háznyitást követően viszont rendszeresen eljárt Erdélybe, hol a Tükrös zenekarral, hol Kallós Zoltán vendégeként. S miként előtte a dél-amerikaiba, ugyanúgy menthetetlenül belezúgott a magyar népzenebe.

S hogy miért gondolta úgy, hogy a cégénél keresett tízmillióit ebbe a nonprofit intézménybe öli bele? Mint nyilatkozta: „Szerettem volna egy helyet, ahol ez a fajta kultúra méltó körülmények között megmutatkozhat. A magam menedzser eszével úgy véltem, elég beletenni a megfelelő gazdasági egységeket - büfé, lemezbolt, stúdió, CD-kiadás -, s majd azok haszna biztosítja a Fonó önfenntartását. Egyfelől. Másrészt úgy gondoltam, azok egy része, akik a polgárosodó Magyarországon elértek valamit, hozzám hasonlóan vissza is adnak abból valamit a közösségnek. Hogy nem maradok egyedül ebben a mecenatúrában. Miközben ugyanezt gondoltam a közönségről is. Hisz faluhelyen anno a fonót szintén a helyi közösség tartotta el. Azzal, hogy oda járt, oda vitte azt, amit vihetett. Akármilyen kevés is volt az. Ha ma egyszerűen kétszer ennyi ember járna a Fonóba, már

nem azon kínlódnánk, hogy 500 vagy 600 forintba kerüljön-e a tánczázi belépő. Szerintem érdeklődő van sok, csak valahogy ül rajtuk a tunyaság. Ahogy Lovasi András énekelte egykor: Hogy kéne, de aztán mégse, hogy kéne, de aztán nem. Pedig csak meg kell mozdulni, és ott vár a semmivel nem hasonlítható élmény.”

Lukács József 2001-ben megint úgy érezte, ideje váltania. Hiába szárnyalt változatlanul a 77 Elektronika, számára túlságosan nagyra nőtt, nagyvállalati attitűdöket vett fel, nem érezte benne jól magát. Ezért - szavaival élve - „keresett magának egy másik homokozót”. Így jött létre az autóelektronikai profilú Dension, mely az indulásnál a DMP3 lejátszóval igyekezett betörni a hazai és nemzetközi piacra. Azzal az eszközzel, amely lehetővé teszi, hogy az ember valamennyi zenéje mindig vele lehessen útközben, az autóban. De akkor a Dension nem tudta elmagyarázni a világnak, hogy a zenének merevlemezzel kell szólnia. Miközben pár évre rá az Apple az iPod-dal, majd az iPhone-nal a sarkából fordította ki a világot.

A sors fintora, hogy a Dension fő terméke végül nem az újszerűséget jelentő lejátszója lett, hanem az a vezérlő, amit csak azért fejlesztettek ki, hogy a DMP3-at be tudják kötni az autóba. Ez némi átalakítás után alkalmassá vált az iPhone vezérlésére, és ez az apró kutyü teljesen megváltoztatta a Dension piaci súlyát. Rövid időn belül gyakorlatilag az egész európai autóipar beszállítójává váltak.

A Dension menedzselése viszont Lukácsból túlon túl sok energiát vett ki. Mivel a pénz sosem motiválta, ezért 2006-tól nekiállt megtervezni a visszavonulás útját. Ügyvezető igazgatót vett fel, egyre inkább a háttérbe húzódott. Sőt, idővel átköltözött Szlovákiába, a határ túloldalára, egy kis faluba, ahol úgy érezte, mintha hazaérkezett volna. Azóta amolyan kétlaki életet él, a hét rövidebb felét Budapesten tölti, a hosszabbikat ott. Így próbálja elkerülni, hogy az üzlet bedarálja.

Két boldog év után azonban beütött a válság, a nagy tervek elhaltak, nem volt mese, vissza kellett térnie az iparba. S egyelőre nem látja, hogy mikor tudja újra elhagyni azt. Miközben folyamatos benne a kétség: „Sokat gondolkodtam azon, hogy amit csinálok, az minden látszat ellenére nem jó a világnak. Hisz a készülékeimmel azt a fogyasztói társadalmat erősítem, amely garantáltan nem vezet jóra. Ezzel része vagyok az értelmetlen gépezetnek, amely pusztítja a világot. Viszont ehhez értek, ezt tudom jól csinálni, ez ad számomra sikerélményt. Öncél, vagy a felelős gondolkodás? És az a száz család, amely abból él, hogy én reggelente a gépem elé ülök?”